

MARCEL BAZIN - STÉPHANE DE TAPIA
Türkiye Coğrafyası

MARCEL BAZIN Reims Champagne-Ardenne Üniversitesi Coğrafya ve Planlama Bölümü'nden profesör.

STÉPHANE DE TAPIA Strasbourg'daki Cultures et Sociétés en Europe laboratuvarında [Avrupa Kùltürleri ve Toplumları] ve CNRS'de araştırma yöneticisi. Aynı zamanda Strasbourg Üniversitesi Türk Çalışmaları Bölümü'nde ders vermektedir.

La Turquie. Géographie d'une puissance émergente

© 2012 Armand Colin

İletişim Yayınları 2221 • Araştırma-İnceleme Dizisi 368

ISBN-13: 978-975-05-1837-9

© 2015 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2015, İstanbul

EDITÖR Merve Öztürk

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Serdar Aysu

UYGULAMA Hüsnu Abbas

DÜZELTİ ve DİZİN Evrem Türköz

BASKI ve CİLT Sena Ofset • SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MARCEL BAZIN - STÉPHANE DE TAPIA

Türkiye Coğrafyası

La Turquie
Géographie d'une puissance émergente

ÇEVİREN Arzu Nilay Kocasu

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

Türkiye Yükselen Bir Ülke mi?

<i>Üç jeopolitik alanın kavşağında bulunan ve üniter model ile çoklu ayrışmalar arasında kalan dinamik bir uzam</i>	11
Demografik ve ekonomik ağırlığıyla yükselen bir güç	11
Yükselen bir siyasi rol	13
Tezat görüntüler	14
Pek çok araştırmaya konu olduğu halde tanınamamış bir ülke	15

BİRİNCİ BÖLÜM

Bölgenin ve Türk Devletlerinin Oluşumu	19
Türklerden önce Türkiye: Medeniyetlere ve göçlere ev sahipliği yapan topraklar	20
<i>Tunçtan demire, Hattilerden Hititlere</i>	24
<i>Helenler ve Anadolu beylikleri</i>	26
<i>Yunan dünyasına karşı Ahameniş İmparatorluğu</i>	28
<i>İskender ve Helenistik Doğu</i>	29
<i>Roma egemenliği gitgide genişliyor</i>	30
<i>Konstantin'den Bizanslılara</i>	31
Orta Asya göçebelerinin gelişiyle değişen topraklar: Türk nüfusunun etnogenezi veya Anadolu'nun Türkleşmesinin üç evresi	32
<i>Türkiye'den önce Türkler: Orta Asya'nın beşiği</i>	32
<i>İslâm'ı seçen Türkler, Türk-İran dünyasına giriyorlar</i>	34
<i>Tarihsel sınırları iyi çizilmiş üç Türk yerleşim dalgası</i>	36

Osmanlı İmparatorluğu; üç kıtalı bir imparatorluğun büyümesi ve çöküşü	38
<i>Kökenler</i>	38
<i>Bizans İmparatorluğu yıkılana dek</i>	
<i>Avrupa ve Asya'da yayılma (1359-1481)</i>	39
<i>Fetihlerin sonu ve İmparatorluk'un zirvesi (16. yüzyıl)</i>	42
<i>İmparatorluk'un duraklaması ve çökmesi (17.-19. yüzyıllar): Bölgesel gerileme</i>	45
<i>Olayların yerleşik halk üzerindeki sonuçları</i>	48
<i>Islahat teşebbüsleri ve modernleşme çabaları</i>	49
<i>Gerilme ve kopma</i>	53
Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu	57
<i>Mustafa Kemal ve Bağımsızlık Savaşı:</i>	
<i>Sevr Antlaşması'ndan Lozan Antlaşması'na</i>	57
<i>Merkezi değişen bir bölge</i>	59
<i>Homojen ilan edilen bir nüfus</i>	61
Baskın gruba asimile olan Türk-öncesi yerli halklar.....	64
Baskın gruba az çok asimile olan yerli halklar.....	65
Baskın Türk halkları.....	67
Göçle gelen Türkofon olan ve olmayan	
Müslüman halklar: Paradoksal Türkleşme.....	68
Çağdaş dönemdeki düzenli ve düzensiz yabancı göçmenler.....	70
<i>Devlet destekli, Batı yolunda bir modernleşme</i>	71
<i>Atatürk'ten sonra cumhuriyet</i>	73

İKİNCİ BÖLÜM

Doğal Ortam ve Tarım: Karasal Anadolu ve Denizler Etkisi Altında Bölgeler	75
Doğal çevrenin bileşenleri	75
<i>Dağlık bir ülke</i>	75
<i>Alp-Himalaya kıvrımının depremlerle belirginleşmiş genç ve değişken yapılarıdaki parçası</i>	78
<i>Dağlık engeller nedeniyle farklılaşan iklimler</i>	84
İki doğal bölge ailesi	87
<i>Doğal bölgelerin tanımı</i>	87
<i>Ülkenin çevresindeki dört denize bağlı bölge</i>	89
<i>Karasal Anadolu ve bölgesel farklılıkları</i>	90
İki büyük tarım tipi	92
<i>Anadolu zemini: Yağmurla beslenen tahıl ekimi ve hayvancılık</i>	93
<i>Deniz bölgelerinin karakteristik özellikleri</i>	97
<i>Biyoklimatik farklılıklara rağmen hayatta kalmayı başaranlar: Son göçebeler</i>	106
<i>Müşterek kazanç umutları karşısında Türk tarımı</i>	110

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Batı-Doğu Gelişiminin Gradyanı:

Sosyo-Ekonomik Göstergeler ve Sınai Üretim	117
Devletin ekonomik düzenlemelerdeki rolü ve uzamsal etkileri:	
Osmanlı mirasından Kemalist sistemin sorgulanmasına	118
<i>Osmanlı İmparatorluğu mirası</i>	118
<i>Kemalizmin ekonomik ilkeleri: Milli iktisat, ithal ikamesi</i>	119
<i>1950 (Adnan Menderes): İlk ekonomik liberalleşme, yabancı sermayelerin çağırılması, "Küçük Amerika"</i>	120
<i>1980-1990, liberal bakışla istikrar ve yeniden yapılanma planları</i>	121
<i>2000'li yıllar, Recep Tayyip Erdoğan'ın AKP'sinin zaferi: Sosyal muhafazakârlık temelinde toplu bir liberalleşme</i>	121
Sosyo-ekonomik göstergeler	122
<i>Zenginlik dağılımı</i>	122
<i>Farklı faaliyetlerin payı</i>	124
<i>Eşit olmayan modernleşme</i>	127
<i>Sosyo-kültürel göstergeler</i>	129
Enerji ve maden kaynakları ve harekete geçirilmeleri	133
<i>Maden ve taş ocakları</i>	134
<i>Enerji sektörü</i>	137
Sanayi Türkiyesi veya Müslüman milletin işvereninin tarihî intikamı	141
<i>Sınai büyümenin aşamaları</i>	142
Kökenleri Osmanlı İmparatorluğu'nun sonuna uzanan bir asimetri.....	142
Cumhuriyetin ilk dönemleri, devlet destekli bir sınai yayılım.....	143
<i>İmalat sanayilerinin coğrafi dağılımı</i>	145
<i>Aile şirketleri kapitalizmi</i>	151
Yabancı sermaye metropolleşmeyi güçlendiriyor.....	157
<i>Yeni bir sınai denge mümkün mü? Anadolu Kaplanları</i>	160
<i>Sınai düzenleme araçları (OSB, KSS, Serbest Bölgeler)</i>	161
Organize Sanayi Bölgeleri (OSB).....	163
Küçük Sanayi Siteleri (KSS).....	163
Serbest Bölgeler (SB) ve özel bölgeler (teknoparklar ve girişim fidanlıkları).....	166

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ulaşım ve Turizm, Yeniden Denge

Sağlamak İçin Atılan İlk Adımlar	169
Ulaşım ve iletişim: 1980-1990'lı yıllar itibarıyla gerçekleşen hızlı ilerlemeler	169
<i>Selçuklu Anadolu'su'ndan post-Kemalist cumhuriyete: İletişim ve toprak bağlantısını sağlama umudu</i>	170
<i>Ulaşım ve iletişim sektörünün kamusal ve özel aktörleri: Ulaşım biçimleri</i>	172

<i>Demiryolları: neredeyse ortadan kalkmak üzere olan, yüklü ve ağır bir geri kalmışlık</i>	175
<i>“Mega projeler” ve “hızlı trenler”</i>	176
<i>“Karayolları”: İdeolojik bir vizyon mu yoksa bir karayolu lobisinin etkisi mi?</i>	178
Özelleştirilmiş otoyol ağı.....	179
Ulusal ağda bölünmüş yolların yaygınlaştırılması.....	180
<i>Deniz yolu: Kıtasal bir imparatorluğun sonuçları mı?</i>	181
<i>Havayolu: Dereglemantasyonun etkileri</i>	183
Kombine taşımacılık ve intermodalite:	
Fiziki ve psikolojik engeller, nihai bir bilinçlenme	186
<i>Boru hatları ve ağlar: Anadolu Yarımadası’nın kıtalararası bir köprü olarak rolü</i>	188
Hidrokarbür boru hatları: Ulusal topraklarla bağlantı ve Orta Asya’nın açılışının jeostratejik rolü.....	188
Bilişim ve iletişim teknolojileri: Telefondan telekomünikasyona ve uydu yayınına.....	191
Yoğunluk, çeşitlilik ve yayılımı kapsayan bir turizm patlaması	192
<i>Uluslararası turizm: Karşı konulmaz bir gelişme</i>	193
Üç büyük destinasyon.....	193
İvme kazanmış bir tesis gelişimi.....	194
Yerli ve yabancı şirketler.....	198
<i>İç turizm: Yaşam düzeyinin yükselişini ve miras kaygısını açıklayan yeni bir dönüşüm</i>	199
Turizm modellerinin çeşitlenmesi:	
<i>Daha alternatif bir turizm mümkün mü?</i>	203
Yenilenen geleneksel modeller: Termal turizm ve yazlık turizmi.....	203
Spor çeşitliliği ve doğanın keşfi.....	205
Medeniyetlerin değer kazanması.....	209
Uluslararası açılım.....	211

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kent Devriminden Varsayımsal Bir Bölgeselleşmeye	213
Köyler Türkiye’sinden Şehirler Türkiye’sine	213
<i>Başlangıç: Köyler Türkiye’si</i>	213
<i>Köyden göçün başlangıcı ve şehirlerin yükselişi</i>	217
<i>Artık öncelikle kentli olan bir Türkiye</i>	220
Kent ağı: Hiyerarşi, bölgesel dengesizlikler ve azalan farklılıklar	222
<i>Merkezî bölgelerin aşamalandırılmasında farklı ölçütlerin rolü</i>	222
<i>Kent hiyerarşisinin farklı seviyeleri</i>	226
“İki başkent” arasındaki rol paylaşımı	228
<i>İstanbul metropolü bir dünya şehri mi?</i>	229
Büyüme evreleri: Başlangıçtan Osmanlılar’ın sonuna.....	229

Cumhuriyet'in ilk demleri ve kentlerin büyümeye başlaması.....	231
Son on yılların dönüşümleri: Metropolleşme ve plansız büyüme.....	234
Megapolün idari sorunları	240
Ankara, direnişle gelen başkent	244
Rasyonalizmi takiben planlı bir başkent in doğuşu	244
Büyümeyle yayılan planlı bir şehir.....	248
Megapolün büyümesi.....	250
Kentsel medeniyetin kent hiyerarşisi seviyeleri arasından yayılımı	252
Dört bölgesel metropol: İzmir, Bursa, Adana ve Gaziantep	252
İzmir ve Ege.....	252
Bursa; Antik termallerden Osmanlı'nın başkentine, ipekten otomobile.....	254
Adana, pamuğun karasal şehri.....	255
Gaziantep, Güneydoğu'nun genişleyen kapısı.....	256
Doğrulan bölgesel merkezler	257
İl merkezlerinin taban düzeyi	260
Küçük şehirlerin artışı	261
Muğlak kalan bölgeselleşme çabaları	262
Bir devlet meselesi, bölgesel düzenleme: DPT'nin rolü	263
Beş yıllık planların tanımlanması	264
İl ve ilçelerin gelişim seviyelerine göre sınıflandırılması.....	265
Muazzam ve muğlak bir girişim, GAP	266
İlk bölgesel kalkınma planları	270
İBBS 1 ve 2 sınıflandırılmalarının benimsenmesi ve kalkınma ajanslarının kurulması	274

ALTINCI BÖLÜM

Farklı Ufuklara Doğru	281
Türkiye, Avrupa ve dünya	281
<i>Avrupalı mı yoksa Asyalı mı? Yenilenen güncel bir soru</i>	281
Hayal kırıklığıyla sonuçlanan Avrupa hevesi	282
G20 Türkiye: Dünyanın en büyük 15. ekonomik gücü mü?	286
Nüfus hareketleriyle şekillenen yeni bir "Türk sahası": Dolaşım ve göç alanları	287
Avrasya Türkiye'si ve Avrupa'ya göç: Arap saçına dönmüş konular	289
2000'li yılların göç alanı: İyî tanınmamış gelişimler	294
Ortadoğu'nun yenilenmekte olan ülkeleri	
Afganistan ve Irak (Irak Kürdistanı dahil).....	296
Balkanlar ve Doğu Avrupa:	
Romanya, Bulgaristan, Polonya, Çek Cumhuriyeti.....	297
Eski SSCB: Rusya ve Ukrayna, Orta Asya ve Kafkasya.....	297
Kuzey Amerika ve Anglofon Okyanusya.....	300
Diğer ülkeler: Dışişleri Bakanlığı'na göre Türkler her yerde.....	300

<i>Beyaz Türkler siyah Türklere karşı</i>	300
<i>Göç alma ve vermede yeni perspektifler</i>	302
Yeni ufuklara doğru	302
<i>Ortadoğu'daki komşularla karmaşık ilişkiler</i>	303
<i>Sovyet sonrası ülkeleri: Pan-Türkçü hayaller, Avrasya yandaşı teşebbüsler, ekonomik aktivizm</i>	305
Girişim dünyası: Orta Asya yaklaşımları.....	311
İnşaat sektörü.....	312
Nakliyat.....	312
<i>Türk İslâmiyeti yeni bir soft power biçimi olabilir mi?</i>	316
Sonuç	323
KAYNAKÇA	331
DİZİN	343

Türkiye Yükselen Bir Ülke mi?

Üç jeopolitik alanın kavşağında bulunan ve üniter model ile çoklu ayrışmalar arasında kalan dinamik bir uzam

Türkiye; oynadığı siyasi rolün öneminin kabul edilmesinin yanı sıra demografik ve ekonomik ağırlığıyla da, yükselen güçler topluluğu içinde kendisine bir yer edinerek uluslararası sahneye döndü. Fakat, ülkenin tam olarak tanınmamasından kaynaklanan tepkilere yol açacak çelişkili görüntülere sahne olmaya da devam ediyor. Coğrafyacılar odak noktalarını çeşitlendirerek gerçekleştirecekleri analizlerle Türkiye'nin daha iyi tanınmasına katkıda bulunabilirler: Çoklu ayrışmaların üstünü örten üniter modeli gözlemleyerek ulusal ve yöresel ölçekli analizler gerçekleştirebilir; daha küçük bir ölçekteyse, farklı uzamlar arasında gidip gelen ilişkiler ağını analize tabi tutabilirler.

Demografik ve ekonomik ağırlığıyla yükselen bir güç

Goldman&Sachs Bankası'nın Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'i aynı çatı altında toplamak için "BRIC" kısaltmasıyla ileri sürdüğü dörtlünün görkemli ebatlarına veya Güney Kore'nin yaşadığı belirgin sanayileşmeye erişememiş olan Türkiye her ne kadar yükselen ülkeler listesinde diğerlerine kıyasla daha az sistematik olarak anılıyor olsa da; her disiplinden gitgide daha fazla yarar tarafından ön plana çıkarılıyor. Örneğin, coğrafyacılar cephesinde, *Bulletin de l'Association de Géographes Français*'in [Fransız Coğrafyacılar Derneği Bülteni] tamamını bu yükselen ülkelere ayırmış olduğu bir sayısında, Claude Ruiz'in Türkiye üzerine yazdığı bir makale (2011) yayımlanmıştı.

Türkiye, öncelikle demografik ağırlığı nedeniyle görünürlük kazanan bir ülke. 29 Nisan 2006 tarihli ve 5490 sayılı kanun uyarınca Nisan 2007'den

beri yürürlükte olan ve adreslerin kayıt altına alınmasından hareketle geliştirilen yeni nüfus sayım sistemine göre Türkiye’de yaşayan insan sayısı resmi olarak 31 Aralık 2010’da 73 milyon 722 bin 988’den, 31 Aralık 2011’de 74 milyon 724 bin 269 kişiye ulaştı. Dolayısıyla ülke nüfusunun 2012 yılı süresince 75 milyon kişilik çıtayı kesin olarak aşacağı düşünülüyordu.* Demek oluyor ki Türkiye diğer iki ülkeyle, uzun yıllar boyunca Yakınoğu ve Ortadoğu’nun demografik anlamda iki önemli merkezi olan Mısır (2010’da 82 milyon 999 bin kişi) ve İnan (74 milyon 196 bin kişi) ile rekabet ediyor. Avrupa ülkeleri söz konusu olduğundaya –bir nesil önce ancak Fransa’ya yaklaşılabilmişken– artık rekabette Rusya ve Almanya’dan başka kimseye boyun eğmiyor. Oysa Türkiye Cumhuriyeti’nin Ekim 1927’deki ilk nüfus sayımına göre ülkede yalnızca 13 milyon 660 bin 275 kişi yaşıyordu. Dolayısıyla nüfus 84 yılda 5,5 kat arttı ve bunu, hiçbir zaman dünyanın en yüksekleri arasına girmeyen yıllık artış oranlarıyla gerçekleştirdi. Fakat Türkiye’yi bu kapsamda değerlendirmek onun göç veren bir ülke olmadan önce göç alan bir ülke olduğunu unutmak anlamına gelir (bkz. Birinci Bölüm). Bu nüfus, 785 bin km² ile Metropolitan Fransa’nın yaklaşık bir buçuk katı büyüklüğündeki geniş bir alana yayılmış durumda. Öyle ki; km² başına 18 kişiyle çok aşağı bir seviyeden başlayan nüfus yoğunluğu henüz km² başına 100 kişiye ulaşmış değil (2011 yıl sonunda bu sayı 97’ydi).

Fakat Türkiye kendisini bilhassa hızlı adımlarla önden giden ekonomisiyle fark ettirdi: Çeşitlilik kazanan ve genişlemekte olan bir sanayi (Dođrudan Yabancı Yatırımlar’ın [DYY] ve Renault, Fiat veya Daimler-Benz gibi Avrupalı toplulukların ülkede gerçekleştirdikleri delokalizasyon aktiviteleri de tekstil ve konfeksiyon gibi alanlara çok büyük bir içsel dinamik kazandırdı); Orta Asya ve Rusya gibi Ortadoğu pazarlarında varlık gösteren fetihçi Türkiye Müteahhitler Birliği (TMB) işletmeleri; çarpıcı bir turizm patlaması; ani ve sert sıçrayışlara rağmen global ölçekte güçlü bir GSYİH artışı: 2006’da + %6,9; 2007’de +%4,7; 2008’de +%0,7; 2009’da –%4,8; 2010’da +%8,9 ve 2011’de +%8,5. Her ne kadar 2012 rakamı muhtemelen bunlardan çok daha düşük olacak olsa da, beklenen rakam (%4) AB üyelerinin ekonomilerinin toplamının tozunu atturmaya yetecek.** Türkiye’nin evrenin ekonomi liderleri kulübü olarak görülen ve en gelişmiş ülkeler ile Çin veya Brezilya gibi yükselişteki ülkelerin entegrasyonunu sağlayan G20 bünyesine alınmasıyla birlikte, ülkenin ekonomisinin belirgin bir biçimde gelişmekte olduğu kabul edilmiş oldu. Türkiye bugün G20’de 15. sırada bulunuyor ve üç yıldan beri her yıl bir basamak yukarı tırmanıyor.

(*) Türkiye’nin 31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla nüfusu 75 milyon 627 bin 384 – e.n.

(**)2012 GSYİH artışı +%3,2 olmuştur – e.n.

Yükselen bir siyasi rol

Türkiye Cumhuriyeti Çar Birinci Nikolay'ın deyişiyile “Avrupa'nın hasta adamı” addedilen fakat bir sıçrama gerçekleştirebilecek olan Osmanlı İmparatorluğu'nun yerini iki savaş arası döneminin karmaşık Avrupa'sında, yavaşça ve sabırla aldı. 1948'de Stalin bugün Gürcistan ve Ermenistan sınırları üzerinde bulunan üç bölgenin; Artvin, Ardahan ve Kars sınır bölgelerinin “iadesini” isteyince birdenbire Batı kampına dahil oldu. NATO'ya, sonradan OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı) adını alan OEEC'ye (Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı), –meşhur Avrupa Birliği dışında– Avrupa mercilerinin tümüne ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'na üye olan Türkiye o zamandan beri kesin bir biçimde Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'dan yana taraf oldu. Öte yandan, bu çifte ittifakın ülkenin başına çorap ördüğü zamanlar da oldu: Amerikalılar ile Avrupalılar arasında peydah olan çekişme ve çıkar çatışmaları ülkeyi zor durumda bıraktı ve bazen de, özellikle Fransa tarafından, “Amerikalıların ajansı” olmakla eleştirildi.

Aslında Türkiye, Müslüman köklerini ileri sürerek ve Necmettin Erbakan'ın kurduğu İslâmcı partilerden oluşan koalisyon hükümetleri esnasında dönem dönem Libya ve Suudi Arabistan ile yakınlaşmaya çalışarak yüzünü ufak ufak Doğu'ya çevirdi (İslâm Konferansı Örgütü Başkanlığı). SSCB'nin çöküşü ve dağılması yeni bir çağ açtı: Avrasyalı Türkofon halklar yeniden keşfedildi. Tüccarlar, yatırımcılar, inşaat işletmeleri hızlıca bu alana daldılar fakat bazen bunu kendi ulus-devletlerini inşa etmeleri beklenen, kimlik arayışındaki yerel hükümetleri rahatsız eden kendi düzenlerini kurma eğilimleriyle yaptılar. Aynı şekilde bu hareketlilik; imtiyazlı bağlar kurmak veya mevcut imtiyazlı bağlarını muhafaza etmek isteyen Rus, Çin hatta İran otoritelerini endişelendirmeyi başardı.

Bununla birlikte Avrupa; Türkiye'nin ilk müşterisi ve ilk tedarikçisi, Türk göç sahasının ilk kompartımanı (Sadece Kuzey Ren-Vestfalya topraklarında 800 binden fazla ve yalnızca Berlin'de 140 binden fazla “Türkiye kökenli” insan bulunuyor) olmaya devam etti. Avrupalılar geliştirmekte olan turistik altyapıların ilk ziyaretçileri, Türk ekonomisinin ilk yabancı yatırımcıları oldular. Türkçe bugün, İmparatorluk ve Kemalist Cumhuriyet için entelektüel modernite modelini teşkil eden Fransızcadan daha fazla revaçta olan İngilizce veya Almanca terimler içeriyor. Dolayısıyla, tartışmalara en gebe güncel meselelerden biri de Türkiye-Avrupa ilişkileri ile bilhassa, diplomasının gündeminden hiç düşmeyen AB üyeliği meselesi olmaya devam ediyor.